

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه یزد

دانشگاه یزد

مجتمع هنر

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

۱۳۸۱ / ۱۲ / ۱۰

دانشکده معماری و شهرسازی

رساله نهایی دوره کارشناسی ارشد

طراحی خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه یزد

اساتید راهنما:

دکتر محمود رازجویان

مهندس اسید حسین معینی

پژوهش و نگارش:

حسین تاجگردون

شهریور ۱۳۷۹

تقدیم به :

مادر عزیزه فاطمه زهرا (س) و

زینب و ام کلثوم و رقیه و پدر و شوهر و فرزندان
معصومش علیهم السلام، اینان که همواره چراغ راه
و مشکل گشا در تنگناهای زندگی ام بوده و ذره ذره
وجودم از دریای جود و سخای آنان قوت گرفته است و
بعد از خدای سبحان امیدم به آنهاست.

تقدیم به :

مادر عزیز و مهربانه

که یار و یاور من در مسیر پر پیچ و خم زندگی،
مشوق و حامی من در امر تحصیل و مربی و مراد من
در کسب حقایق دینی می باشد.

تقدیم به :

روح بزرگ پدر عزیزه

او که همواره خاطراتش در جلوی
دیدگانم ، جاودانه است .

قدردانی :

با تقدیر از زحمات بیدریغ تمامی اساتید بزرگوار در دانشکده های معماری دانشگاه یزد و دانشگاه شهید بهشتی و تشکروسپاس از راهنمایی های ارزشمند اساتید گرامی ، آقایان دکتر محمود رازجویان-واقای مهندس سید حسین معینی که مرا در این مهم یاری نمودند .

امیدوارم نقصان کارم را که نتیجه تنگنایی درک و کلام این شاگرد و کوچکشان بوده ، بر من ببخشایند ، و از خدای متعال تداوم موفقیت ها را بر ایشان آرزومندم .

ارزیابی و امتیاز:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیش گفتار.....
۱۰	مقدمه (اهداف دانشگاه)
۱۴	تاریخچه خوابگاهها
۱۸	ضرورت و اهمیت خوابگاههای دانشجویی
۲۱	مشکلات خوابگاههای دانشجویی.....
۲۱	تبیین طرح
۲۸	مطالعات منطقه ای
۶۶	مدیریت خوابگاههای دانشجویی.....
۷۷	نقش بهداشت روانی و جسمی در خوابگاه های دانشجویی
۸۰	لزوم مناسب سازی خوابگاههای دانشجویی برای دانشجویان جانباز و معلول ..
۸۳	نحوه تشکیل بخش خصوصی در امر سرمایه گذاری برای خوابگاه سازی
۸۶	بررسی چند نمونه خوابگاه دانشجویی.....
۹۷	بررسی کالبدی معماری شهر یزد
۱۱۱	مطالعات شهر سازی شهر یزد

صفحه

عنوان

۱۱۳.....	جاذبه های معماری شهر یزد.....
۱۱۶.....	معرفی و تحلیل سایت.....
۱۲۰.....	اصول و مبانی طراحی.....
۱۳۷.....	برنامه ریزی فیزیکی.....
۱۴۳.....	ارائه تدابیر لازم در جهت رسیدن به طرح (اسکیسوهای طراحی).....
۱۵۶.....	طرح نهایی.....
۱۷۱.....	مبانی طراحی سازه.....
۱۷۲.....	مبانی طراحی تاسیسات.....

ضمائم

منابع و ماخذ

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱: مجتمع های آموزشی دانشگاه یزد.....	۳۳
جدول شماره ۲: آمار جمعیت ساکن در نقاط شهری استان یزد در سال ۱۳۷۰.....	۵۸
جدول شماره ۳: آمار جمعیت ساکن در نقاط شهری استان یزد در سال ۱۳۷۱.....	۵۸
جدول شماره ۴: مقایسه جهت بینی ۷۳ تا ۷۵ و میان نرخ رشد جمعیت در نقاط شهری.....	۵۸
جدول شماره ۵: آمار دانش آموزان شهر یزد بر حسب نفر در سال ۷۵-۷۶.....	۶۳
جدول شماره ۶: برنامه ریزی فیزیکی خوابگاههای دانشجویی دوره عالی.....	۱۳۸
جدول شماره ۷: برنامه ریزی فیزیکی مسجد.....	۱۴۰
جدول شماره ۸: برنامه ریزی فیزیکی آمفی تاتر.....	۱۴۱
جدول شماره ۹: برنامه ریزی فیزیکی مرکز فرهنگی وهنری.....	۱۴۲

پیش گفتار :

از خدای رحمان ، آن محبوب یگانه که لطف بی پایانش همواره شامل حال بنده کمترینش بوده بی نهایت شکر گزارم .

این رساله ، مطالعات مربوط به طراحی خوابگاههای دانشجویی می باشد که بر اساس طرح جامع دانشگاه یزد ، مساحتی در حدود ۲۰۵۰۰۰ متر مربع (حدود ۲۰ هکتار ونیم) برای آن در نظر گرفته شده است . مجموعه دارای عملکردهای مسکونی ، خدماتی و تفریحی می باشد که روحیه غالب آن مسکونی است و مجموعه بوسیله فضای سبز و آب نماها تکمیل می شود .

مطالعات بر اساس منابع مکتوب و فعالیتهای میدانی بنیان نهاده شده است . در بخش فعالیتهای میدانی ، حدود تعداد ۵۰۰ پرسشنامه در بین دانشجویان خواهر و برادر در خوابگاههای کوی دانشگاه شامل خوابگاههای شماره ۱ ، خوابگاه شماره ۲ و خوابگاه شماره ۳ و خوابگاه آزادشهر ، مخصوص برادران و خوابگاههای ۴۱۶ نفره ، ۳۳۰ نفره و خوابگاه هنرندی شامل دو بلوک مخصوص خواهران توزیع گردید . در این پرسشنامه ۱۳ سوال مطرح شده بود که پاسخهای دانشجویان جمع آوری و سپس جمع بندی و طبقه بندی مطالب صورت گرفته و نهایتاً نتایج حاصله از آن مشخص گردیده است .

در طراحی خوابگاههای دانشجویی سعی شده است از نتایج پرسشنامه حداکثر استفاده صورت گیرد و نقطه نظرات سازنده دانشجویان که بر خاسته از زندگی اجتماعی آنها در محیط خوابگاه است ، مدنظر قرار گرفته است .

نمونه ای از پرسشنامه بعد از پیش گفتار آورده خواهد شد. در ذیل نتایج حاصل از هر سوال به صورت مجزا بیان گردیده است :

۲- آنچه دانشجویان ساکن خوابگاه در مورد علت علاقه خود به خوابگاه عنوان کرده اند : تجربه نمودن یک زندگی جمعی و اجتماعی است زندگی با افراد با خصوصیات اخلاقی و رفتاری متفاوت ، زندگی با دوستان ، افراد هم سن و سال ، از جمله این موارد است .

دلیل دیگری که عنوان شده احساس استقلال و روی پای خود ایستادن است که هر دو گروه خواهران و برادران مطرح کرده اند . بنابراین طراحی خوابگاه باید به نحوی باشد که هم زندگی اجتماعی را پر رنگ تر کند و هم استقلال لازم را به دانشجویان بدهد . یعنی وقتی دو عامل اجتماعی و مستقل بود را با هم جمع کنیم به الگوی خوابگاه سوئی می رسیم . برای تقویت روابط اجتماعی ، ضرورت وجود فضاهای جمعی ، مانند نمازخانه ، سالن های ورزشی ، سالن تلویزیون ، کارگاههای هنری ، سلف سرویس و... احساس می شود .

دلیل دیگر امکان پیشرفت تحصیلی بیشتر و درس خواندن بهتر است (با توجه به پتانسیل های خوابگاه : بودن هم کلاسی ها - در دسترس بودن جزوات و کتب ، بودن دانشجویان درس خوان ، فراغت زیاد و...) در این زمینه بعضی از دانشجویان ، خواهان جدایی فضای مطالعه و کار ، از فضای خواب شده اند .

از جمله دلایلی که خواهران برای بی علاقه‌گی خود نسبت به محیط خوابگاه عنوان کرده اند ، دوری از خانواده و دلگیر بودن محیط خوابگاه است . استفاده از فضاهای تفریحی و هنری و همچنین فضای سبز تا حدود زیادی در رفع این معضل موثر است .

سر و صدا از مهمترین عواملی است که سبب بی علاقه بودن برادران به خوابگاه شده است . توجه به تعداد افراد استفاده کننده از فضا ، آکوستیک فضا و سیر کولاسیون فضا (نحوه و میزان آن) از جمله راه حل هایی است که برای این مشکل می توان یافت .

۳- احساساتی را که دانشجویان مقیم خوابگاه نسبت به آن ابراز کرده اند به ۳ دسته می توان تقسیم نمود احساساتی که در محیط سکون و آرام قابل تحقق هستند. احساساتی که در محیط پر تحرک و پر جنب و جوش قابل دسترس هستند . و احساساتی که در هر دو محیط محقق می شوند . احساس آرامش در محیط اول ، احساس دوست داشتن ، شادابی ، لذت بخش بودن و احساس زندگی جمعی در محیط دوم و احساس رضایت در هر دو محیط محقق می شوند . یعنی این که هم در محیط سکون وهم در محیط پر جنب و جوش و فعالیت می توان به احساس رضایت دست یافت . با توجه به نوع عملکرد فضا ، باید احساسی که از آن فضا متوقع است را القاء نمود و تمام عناصر مادی و معنوی افراد برای رسیدن به این هدف باید جهت گیری کنند . فرضاً برای طراحی سالن ورزش باید احساس شور و نشاط و شادابی و لذت در فضا دمیده شود . تا فرد استفاده کننده با رغبت از فضا بهره ببرد .

برای رفع احساساتی مانند دل‌تنگی ، کسلی ، غریبی و همچنین بی احساس بودن ، باید فضاهایی طراحی نمود تا دانشجویان را بر طرف خود بکشاند و به او تحرک و جنب و جوش دهد و رشته افکارش را در مسیری قرار دهد که نهایت منجر به رفع یا کاهش کسالت‌های روحی وی شود . به عبارت دیگر ، درگیر فعالیتهایی شود که منجر به شادابی و نشاط او گردد. این فعالیتها می تواند ورزشی ، تماشای تلویزیونی (تفریحی) ، هنری ، فرهنگی (مطالعه) و عبادی (مراسم مذهبی - نماز) باشد .

درصد احساسات مثبت و منفی خواهران تقریباً برابر است در حالی که در صد احساسات مثبت برادران $68/5\%$ می باشد. با توجه به برابری امکانات توزیعی و تفاوت نظرات دو گروه می توان گفت که توقع و حساسیت خواهران نسبت به فضا از برادران بیشتر بوده و در بعضی از موارد نیازهای آنها از برادران مجزا یا شدت وضعف داشته و باید در طراحی فضاها، درمورد خواهران ظرافت بیشتری به خرج داد.

۴- از بررسی میزان جذابیت ها و مشکلات خوابگاه نتیجه می شود که مشکلات خوابگاهی از جذابیت های آن بیشتر است. 56% دانشجویان مشکلات و 44% آنها از جذابیت ها سخن گفته اند وقتی این نتیجه با نتایج حاصله از میزان علاقه دانشجویان به خوابگاه سنجیده می شود (65% علاقه مند و 35% بی علاقه) ، استنباط می گردد که با توجه به مشکلات موجود در خوابگاه زندگی در محیط خوابگاه مورد علاقه دانشجویان می باشد.

از جذابیت های عنوان شده ، احساس مستقل شدن می باشد ، که خواهران تمایل بیشتری به مستقل بودن دارند . (خواهران : $10/2\%$ - برادران $2/5\%$) بعداز مشکلات کمبود امکانات و برخورد با افراد و طرز فکرهای مختلف ، مهم ترین مشکل عنوان شده در خوابگاه برادران سروصدا زیاد ($8/2\%$) و در خوابگاه خواهران ، دوری از خانواده می باشد ($11/8\%$) مشکل سروصدا در خوابگاه خواهران در رتبه ۶ ($2/6\%$) و مشکل دوری از خانواده در خوابگاه برادران در مرتبه ۵ ($2/7\%$) می باشد.

آنچه از اظهار نظرهای دانشجویان حاصل میشود ، تمایل به زندگی اجتماعی است . برای تقویت روابط اجتماعی باید برخورد های اجتماعی بوجود آید ، این برخوردها باید حساب شده و از روی برنامه باشد ، تاخود تبدیل به یک عامل منفی نشود .

۵- با توجه به خصوصیات عنوان شده (خوش اخلاقی، مومن بودن و...) طراحی فضا باید به نحوی باشد تا این خصوصیات به نحو مطلوبی تحقق یابد. فرضاً اگر فرد خوش اخلاق و مومن به عنوان یک هم اتاقی خوب معرفی شده، فضاها باید این خوش اخلاقی را تشدید کنند، شکل و فرم فضاها، مقیاس و ابعاد، رنگ مورد استفاده، نوع مصالح، نوع سازه، اقلیم، همه و همه باید در راستای نیل به این اهداف صف آرایی کنند. نوع فضاهایی که می توانند این خصوصیات را پرورش دهند باید شناخته شوند. فرضاً در مورد خوش اخلاقی و مومن بودن، باید فضا مملو از معنویت باشد و فرد آرامش روحی داشته باشد. از آرامش روح می توان به خوش اخلاقی رسید و از تقویت روحیه عبادت می توان به ایمان رسید. با تقسیم عادلانه امکانات می توان به خوش اخلاقی افراد کمک کرد.

میزان برخورد ها می تواند در خوش اخلاقی افراد اثر بگذارد. حتی رودر رو بودن درهای اتاق ها می تواند به خوش اخلاقی بودن افراد کمک کند.

خصوصیات سوم تا هفتمی که خواهران عنوان کرده اند ۳- مهربانی $f=48$ - ۴- در درس خوان بودن $f=46$ - ۵- مسئولیت پذیری و وظیفه شناس بودن $f=42$ - ۶- با گذشت بودن $f=26$ - ۷- منظم بودن $f=20$

۶- آنچه که دانشجویان به عنوان محدودیت های یک اتاق بیان کرده اند، کمبود امکانات، ظرفیت اتاق، شلوغی آن و محدودیت مساحت آن و همچنین نور مناسب می باشد. یک اتاق مناسب از نظر آنها عدم وجود محدودیت های عنوان شده و همچنین عدم دلگیری خوابگاه و اتاق می باشد در مقابل، دلباز بودن و چشم انداز مناسب داشتن و تمیز بودن و مناسب درس خواندن بودن از جمله خواسته های دانشجویان است. احساس آرامش داشتن و جدایی فضای